

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۱۹۷) آیین‌نامه داخلی و الحاق دو تبصره به آن»

مقدمه

طرح اصلاح ماده (۱۹۷) آیین‌نامه داخلی و الحاق دو تبصره به آن با هدف اصلاح روند سؤال از رئیس‌جمهور موضوع اصل هشتاد و هشتم قانون اساسی و کارآمدی آن با قید دو فوریت ارائه شده است. با توجه به ایراداتی که به ماده (۱۹۷) فعلی آیین‌نامه داخلی در رابطه با نحوه طرح و بررسی سؤال از رئیس‌جمهور در مجلس شورای اسلامی وارد است طراحان قصد اصلاح این ماده را دارند.

بررسی طرح

به موجب اصل هشتاد و هشتم قانون اساسی در هر مورد که حداقل یک چهارم کل نمایندگان مجلس شورای اسلامی از رئیس‌جمهور و یا هریک از نمایندگان از وزیر مسئول، درباره یکی از وظایف آنان سؤال کنند، رئیس‌جمهور یا وزیر موظف است در مجلس حاضر شود و به سؤال جواب دهد و این جواب نباید در مورد رئیس‌جمهور بیش از یک ماه و در مورد وزیر بیش از ده روز به تأخیر افتد مگر با عذر موجه به تشخیص مجلس شورای اسلامی.

ماده (۱۹۷) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی نیز در رابطه با نحوه اجرایی شدن اصل فوق مدت طرح سؤال از طرف نماینده منتخب سؤال‌کنندگان را حداکثر پانزده دقیقه و مدت پاسخ رئیس‌جمهور را حداکثر یک ساعت تعیین کرده است. با توجه به تجربه سؤال از رئیس‌جمهور اصلاح آیین‌نامه داخلی ضرورت یافت. در متن ماده (۱۹۷) هیچ‌گونه تمهیدی در رابطه با تعیین تکلیف سؤالات مطرح شده و پاسخ‌های رئیس‌جمهور در نظر گرفته نشده است و همین امر نیز موجب بی‌اثر شدن سؤال از رئیس‌جمهور و جدی تلقی نکردن استفاده از این ابزار نظارتی می‌شود. با توجه به ماده فعلی مشخص نیست که آیا سؤالات پاسخ داده شده است و آیا پاسخ‌ها مستند و مستدل و قابل قبول هستند یا خیر؟ طرح پیشنهادی تلاش دارد که ایرادات فوق را رفع نماید.

به موجب طرح پیشنهادی جمله آخر ماده (۱۹۷) آیین‌نامه داخلی مجلس به شرح ذیل اصلاح می‌شود. مدت طرح سؤال از طرف نمایندگان منتخب سؤال‌کنندگان حداکثر ۴۰ دقیقه و مدت پاسخ رئیس‌جمهور حداکثر یک ساعت است که طرفین می‌توانند وقت خود را به دو وقت تقسیم کنند. در این صورت همه سؤالات (حداکثر ۵ سوال) و پاسخ‌ها در بخش اول وقت هریک از دو طرف بیان می‌شود و در بخش دوم ابهامات سؤال‌کنندگان و پاسخ‌های رئیس‌جمهور مطرح می‌شود.

براساس متن پیشنهادی تغییراتی در ماده فعلی داده شده است که عبارتند از:

- مدت طرح سؤال از ۱۵ دقیقه به ۴۰ دقیقه افزایش یافته و مدت پاسخ رئیس‌جمهور به همان میزان سابق باقی مانده است.
- این امکان ایجاد شده است که چند نفر از طراحان سؤال بتوانند به بیان سؤالات بپردازند درحالی که به موجب ماده فعلی صرفاً یک نماینده می‌تواند اقدام به بیان سؤالات نماید.

۳. همچنین به موجب طرح پیشنهادی برخلاف ماده فعلی این امکان ایجاد شده است که هم رئیس‌جمهور و هم طراحان سؤال اقدام به تقسیم وقت خود نمایند و در دو نوبت از وقت اختصاص‌یافته استفاده نمایند که در بخش دوم ابهامات سؤال‌کنندگان و پاسخ‌های رئیس‌جمهور مطرح می‌شود.

۴. همچنین در ماده پیشنهادی برای تعداد سؤالات قابل طرح محدودیت (حداکثر ۵ سؤال) در نظر گرفته شده است. به‌موجب تبصره «۱» پیشنهادی پس از طرح سؤالات و پاسخ‌های رئیس‌جمهور درباره پاسخ رئیس‌جمهور به هریک از سؤالات از نظر قانع‌کننده بودن یا نبودن به‌صورت جداگانه رأی‌گیری می‌شود و چنانچه بیش از نیمی از نمایندگان حاضر در جلسه از پاسخ رئیس‌جمهور به سؤالی قانع نشده باشند، آن سؤال به قوه قضائیه ارسال می‌شود.

تبصره «۲» طرح پیشنهادی مقرر می‌دارد در صورتی که تعداد سؤالات ارسال شده به قوه قضائیه درباره یک رئیس‌جمهور به عدد ۶ برسد طرح استیضاح رئیس‌جمهور با رعایت مفاد اصل هشتادونهم قانون اساسی و مواد آیین‌نامه داخلی در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد.

براساس بند «۲» اصل هشتادونهم قانون اساسی استیضاح رئیس‌جمهور صرفاً در صورتی قابل طرح است حداقل یک‌سوم از نمایندگان مجلس شورای اسلامی رئیس‌جمهور را در مقام اجرای وظایف مدیریت قوه مجریه و اداره امور اجرایی کشور مورد استیضاح قرار دهند و به همین دلیل نیز در متن تبصره به رعایت اصل هشتادونهم قانون اساسی یعنی رعایت حد نصاب فوق تأکید شده است چراکه عدم تصریح به این موضوع به معنای در دستور کار گرفتن استیضاح رئیس‌جمهور بدون رعایت اصل هشتادونهم قانون اساسی و نتیجتاً منجر به مغایرت طرح پیشنهادی با قانون اساسی می‌شد که این ایراد نیز با توجه به تصریح فوق رفع شده است.

پیشنهاد و نتیجه‌گیری

به‌موجب تبصره «۱» مقرر شده است چنانچه بیش از نیمی از نمایندگان حاضر در جلسه از پاسخ رئیس‌جمهور به سؤالی قانع نشده باشند، آن سؤال به قوه قضائیه ارسال می‌شود. با توجه به اینکه به‌موجب بند «۱۰» اصل یکصدوهم قانون اساسی دیوان عالی کشور وظیفه رسیدگی به تخلف رئیس‌جمهور از وظایف قانونی را دارد و سؤالات نیز به‌موجب اصل هشتادوهشتم قانون اساسی باید مربوط به حوزه وظایف رئیس‌جمهور باشد قانع نشدن نمایندگان از پاسخ‌های رئیس‌جمهور به منزله این است که از نظر نمایندگان رئیس‌جمهور از وظایف قانونی خود تخلف کرده است. بر این اساس پیشنهاد می‌شود تبصره «۱» به نحو زیر اصلاح شود:

تبصره «۱»- پس از طرح سؤالات و پاسخ‌های رئیس‌جمهور درباره پاسخ رئیس‌جمهور به هریک از سؤالات از نظر قانع‌کننده بودن یا نبودن به‌صورت جداگانه رأی‌گیری می‌شود و در صورت قانع نشدن نیمی از نمایندگان از پاسخ‌های رئیس‌جمهور موضوع برای رسیدگی به تخلف رئیس‌جمهور از وظایف قانونی به دیوان عالی کشور ارجاع شود.

با در نظر گرفتن و اعمال پیشنهاد فوق به‌نظر می‌رسد تمهیداتی که در ماده و تبصره‌های پیشنهادی اندیشیده شده است بتواند ایرادات موجود را رفع نماید و موجب کارآ و اثربخش شدن استفاده از این ابزار نظارتی توسط نمایندگان مجلس شود و به همین دلیل طرح فوق با اعمال اصلاح پیشنهادی مثبت ارزیابی شده و تصویب آن توصیه می‌شود.